

SPIS TREŚCI

Tajne nauczanie

Wiesław J. Wysocki – Tajne nauczanie 3

Agresja Niemiec i Sowietów we wrześniu 1939 r. na Polskę oraz terror okupantów zmieniły całe życie Polaków, również ich możliwości kształcenia się. Przedwojenna działalność Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego została przerwana i w warunkach okupacji mogła być kontynuowana jedynie w konspiracji. Uczyc się mogli tylko niektórzy, wielu musiało edukację przerwać.

Marta Burghardt – Teatr Rapsodyczny w czasie okupacji niemieckiej 23

Pięcioro młodych, nieprzeciętnych ludzi spotkało się w czasach wojny i okupacji i stworzyło fenomenalny teatr.

Waldemar Brenda – Kulturowa partyzantka.

Tajne nauczanie na północnym Mazowszu 33

Tadeusz Zych – „Leśna” matura 43

Jedną z pierwszych form oporu przeciw niemieckiemu okupantowi było tworzenie różnorodnych inicjatyw oświatowych, które miały zrehabilitować brak polskiej szkoły i możliwości zdobywania wiedzy. Inicjatywy te, w początkowej fazie najczęściej spontaniczne i od siebie niezależne, przybrały z czasem ramy organizacyjne, przypominające swoją strukturą system oświaty przedwojennej.

Grzegorz Ostasz – „Kuznica” – konspiracyjna oświata ZWZ/AK w Inspektoracie Rzeszów 51

Aleksandra Pietrowicz – Przemęczony kuferek.

Tajna oświata w okupowanej Wielkopolsce 1939–1945 61

Wojciech Frazik – Konspiracyjny
think tank – Instytut Europy
Środkowej 76

Nawet w najczarniejszą noc okupacji polscy naukowcy i specjaliści z różnych dziedzin podejmowali trud wypracowania podstaw teoretycznych powojennej polityki zagranicznej.

Sylwetki

Artur Kubaj – Przywódca
robotniczych serc. Aleksander
Krystosiak (1922–2002) 83

Jerzy Dąbrowski – Błogosławiony
ks. Jan Macha (1914–1942) 92

Komentarze historyczne

Barbara Hirszt – Tajna historia
zamojskiej twierdzy 102

Marta Kupczewska – Kuropaty – miejsce
masowych egzekucji sowieckich 110

Bożena Koszel-Pleskaczuk – Białostoccy
pedagodzy 118

Daniel Szlachta – Strajki w kopalniach
Jastrzębia Zdroju w 1978 roku 125

Jarosław Szarek – Dzieło ludzi
wewnętrznie wolnych 133

Kinga Hałacińska – Mieleckie Drzewo
Życia 146

Recenzja

ks. Jarosław Wąsowicz SDB
– Męczennik komunizmu.

Błogosławiony
ks. Tytus Zeman
(1915–1969) 154

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
Adam Hlebowicz, dr Kazimierz Krajewski,
dr hab. Mariusz Krzysztofiński,
dr hab. Sebastian Ligarski,
dr Agnieszka Łuczak,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr Wojciech Muszyński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813, wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski
(jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Romuald Niedziółko – zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedziolko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Anna Zechenter (anna.zechenter@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat:

Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny:

Sylvia Szafrńska

Projekt okładki i łamanie:

Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadryniak-Saracyn

Adres do korespondencji:

ul. Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

Druk:

LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

Na okładce:

Nauka w tajnym gimnazjum w Krotoszynie, 1944 r.
Fot. ze zbiorów Wielkopolskiego Muzeum
Niepodległości

